

voor het scheppend ambacht

AMBACHT

no **2** 3e jaargang December 1951

uitgave voor het centraal orgaan

Hoofdredacteur: Drs. W. Hofman

Redactiecommissie: Mej. H. Andringa (secr. ver. 't Goois Scheppend Ambacht), Mej. H. Bottema, E. J. Muller, Drs. E. M. Lejeune (secr. ver. Limburgs Scheppend Ambacht), Mr. P. J. J. Lemmens (secr. ver. Brabants Edel Ambacht), Drs. E. J. J. Salden (secr. Centraal Orgaan), E. Th. Schaminée (secr. „Scheppend Ambacht Gelderland”), Ing. R. Wartena (secr. ver. „Fryske Ambachts- en Folkskunst”), J. W. F. Werumeus Buning.

Redactie: Badhuisweg 108, Scheveningen, Telef. 554870

Administratie: Oude Delft 183b, Delft, Giro: 524677
Telefoon K 1730—3735

Uitgever: G. W. Breughel, Prinsengracht 681, Amsterdam, Telefoon 35725

Abonnementsprijs: f 4,75 per jaar (verschijnt 6 x p. jaar)
Voor advertenties wende men zich tot de administratie

Inhoud:

<i>Kunst en Kitsch</i>	Blz. 17
<i>Toveren met wol</i>	.. 22
<i>Krissensmeden</i>	.. 26
<i>'t „Goois Scheppend Ambacht”</i>	.. 28
<i>Van hier en daar</i>	.. 30

„Smeets Handwerk” HEYENSEWEG — GENNEP — TEL. 21 Alle soorten meubelen en houten voorwerpen	A. Ernste HEILIGESTRAAT 15a — TIEL Alle soorten koperwerk
N.V. Russel-Tiglia TEGELEN „Tegels-Bont”-aardewerk, -gelegenheidsborden enz.	Aardewerk- en Porcelainwerkplaats „Steyl” KENZENSTRAAT 2 — STEYL Religieus aardewerk
Pottenbakkerij „Marian” HEUVELLAAN 44 — TEL. 7264 — HILVERSUM Sier- en gebruiksvoorwerpen, kannen, vazen, schalen, thee- en koffieserviezen	Rietmeubelfabriek „Industria” H. LANG & ZOON - ULFT - TEL. GENDRINGEN 213 Rotan-meubelen voor alle doeleinden
Fa. Th. Meeuwsen & Zoon HINTHAMERSTRAAT 208 - 'S-HERTOGENBOSCH TELEFOON 6473 Specialiteit: Raadhuismeubelen	J. Vermeulen & Zonen HOOGHE RIJNDIJK - ZOETERWOUDE TELEFOON 25137 - LEIDEN Tuinaardewerk, vazen, schalen, potten, Oud-Hollands aardewerk, serviezen, enz.

AMBACHT

UITGAVE VOOR HET CENTRAAL ORGAAN VOOR HET SCHEPPEND AMBACHT

Kunst en Kitsch

*Een vlag, die de lading niet
geheel dekte*

Met de expositie „Kunst en Kitsch, die in de afgelopen maanden gehouden werd in het Gemeentemuseum te 's-Gravenhage, is de knuppel in het hoenderhok gegooid. Ik wil hiermee niet zeggen, dat heel Nederland zich nu ineens in kunstcritische beschouwingen is gaan begeven. Maar dat er in Den Haag zelf heel wat stof over opgewaaid is, staat wel als een paal boven water. Kinderen, die in schoolverband de tentoonstelling bezochten, namen, weer eenmaal thuis gekomen, het ouderlijk interieur eens op de korrel en met een voortvarendheid, kinderen eigen, werd er eens radicaal gezuiverd of werd althans de vinger op de wonde plek gelegd. Bepaalde meubelfabrikanten kwamen figuurlijk in hun hemd te staan en voelden zich dan ook geroepen heftig protest aan te tekenen tegen deze expositie, want hun balpoot-old-finish-klooster — en hoe ze verder mogen heten — meubelen stonden tot hun schrik en ontsteltenis in de kitsch-kamer van het museum, terwijl sommige Haagse meubelzaken ijlings het kitsch-dressoir uit hun étalage verwijderden. Voor hoe lang echter? Maar hoe het ook zij en welke bedenkingen men ook tegen deze tentoonstelling mocht hebben — en die zijn er ongetwijfeld, zoals ik zal aantonen — er werd wat bereikt. Zij

was een klop op de deur van het aesthetisch geweten. Duizenden en nog eens duizenden passeerden de deuren van het Gemeentemuseum, dat zij daarvoor misschien nog nooit bezocht hadden en..... mochten gaan oordelen. Er werd gecritiseerd; men genoot er; men ergerde zich aan de kitsch, en terecht of ten onrechte ook aan het moderne, dat daar geëxposeerd werd. Maar hoe de reactie ook was, er was tenminste een reactie. Die duizenden hebben een schok gekregen en thuiskomend hebben zij vast en zeker hun eigen interieur weer eens met critische ogen bekeken. En dat is al heel wat. Ook in de achter ons liggende jaren zijn er tal van tentoonstellingen geweest, die lieten zien wat „goed” was en hierbij denk ik dan b.v. aan de verleden jaar in Amersfoort gehouden expositie „Schoonheid in Huis en Hof”, maar het sterke punt van deze tentoonstelling was de tegenstelling. Er stond niet alleen het goede, neen het was de kitsch, die het werkelijk goede nog eens extra accentueerde. Dit gevoegd bij het feit, dat het een museum was, dat nu eens de stoute schoenen had aangetrokken en de, uit propagandistisch oogpunt gezien, aantrekkelijke naam, hebben gemaakt, dat de publiciteit voor deze expositie groter was dan ooit tevoren. De

pro's en contra's waren niet van de lucht, kortom er was enige deining om dit gebeuren. Nu de gemoederen tot bedaren zijn gekomen en de tentoonstelling weer tot het verleden behoort, is het wel eens nuttig een korte nabeschouwing over dit alles te houden en een analyse te geven van het „goede” en het „te licht bevondene”. Voordat ik echter over de expositie zelf zal spreken, wil ik eerst eens wat dieper ingaan op die twee begrippen, waaronder zij gebracht werd n.l. de begrippen „kunst” en „kitsch”.

Kunst en Kitsch

Wat is eigenlijk kunst en wat is kitsch en waar ligt de grens tussen deze twee begrippen? Dit zijn de vragen, die ogenblikkelijk rijzen, als men nadenkt over de slagzin, waaronder deze expositie gebracht werd. Is het mogelijk zulke subjectieve begrippen concreet in een definitie te vatten? Het zij bij voorbaat gezegd, dit is niet mogelijk. Men kan alleen trachten deze te benaderen. Gispén geeft hierover in het voorwoord van de tentoonstellingscatalogus een korte beschouwing, waarin hij over de kunst zegt: „Er zijn ontelbare definities voor het begrip kunst, maar geen enkele is volledig. Een bepaling, die het gehele begrip omvat, krijgt de lengte van een boek en een definitie ter lengte van een boek is geen definitie meer, maar een penitentie.

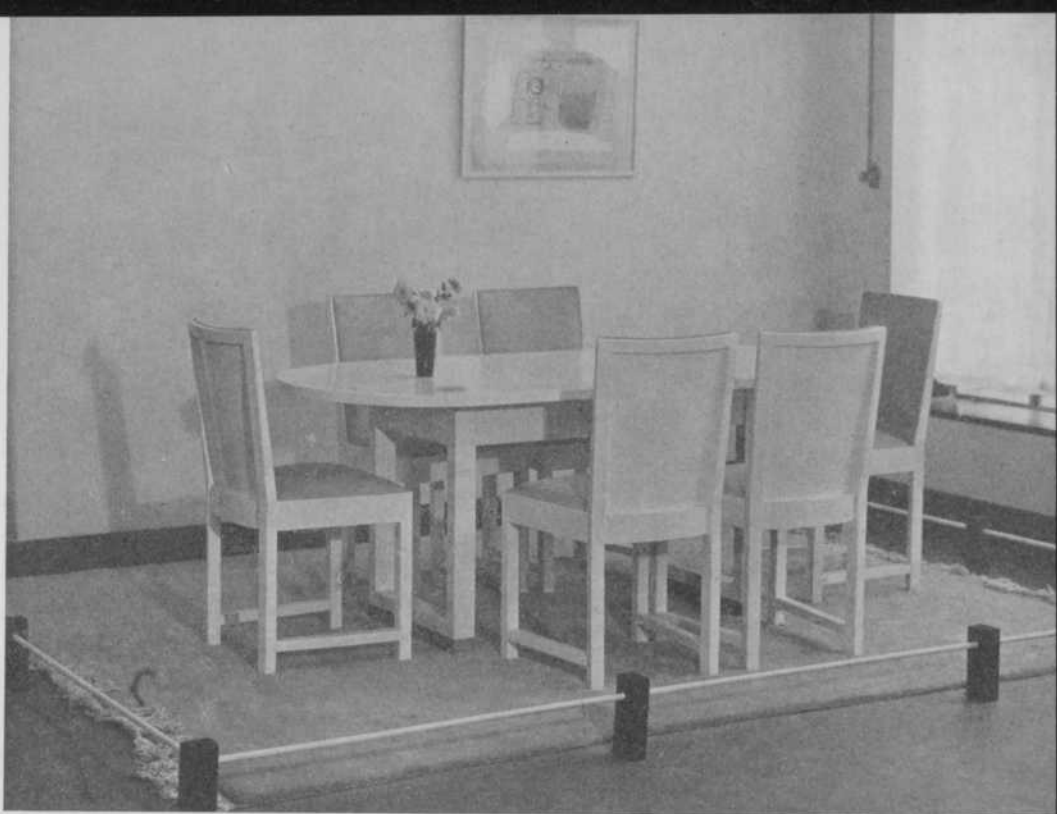
Om het dan kort, maar nog onvolledig te zeggen: *kunst is een tot bepaalde vorm gebrachte gevoelsuitdrukking*”. Hij laat hier echter direct op volgen „De onvolledigheid van deze bepaling schuilt in het ontbreken van het element „kunnen”, dat door het Nederlandse woord kunst gesuggereerd wordt naast kunde, dat alléén op het kunnen betrekking heeft. Het kunnen slaat op de beheersing van de een of andere techniek, het onontbeerlijke middel om het gevoel uit te drukken.” Samenvattend zou men dus kunnen zeggen, dat kunst eerst ontstaat door het tot stand brengen van een gevoelsuitdrukking d.m.v. een beheerste techniek. Dat is dus de kunst, maar nu de kitsch. En deze ziet Gispén als: „de parodie van kunst”. Ik zou het begrip echter liever geheel willen losmaken van het begrip kunst en er een meer positieve inhoud aan geven, daar er ook kitsch bestaat, die geen enkele relatie met kunst bezit.

Gezien in dit licht is kitsch *elke uiting van het menselijk kunnen, die onwaarschijnlijk is.*

In het tijdschrift „Das Handwerk” trof ik een karakteristiek aan die in wezen op hetzelfde neerkomt, maar het zoveel sappiger en indringender weergeeft, dat ik haar hier nog laat volgen: „Kitsch is als een deerne, want kitsch wil vleien, lokken; kitsch is goedkoop zonder echter innerlijke waarde te bezitten”. Dan overschakelend op meer concrete kitsch-uitingen, zegt het

Dit is het zeker niet maar dit toch ook niet.

Lichtgrijs gelakt ameublement
Ontw. : Penaat

blad: „Kitsch komt voort uit de wansmaak der makers, uit onverschilligheid en soms zelfs uit bedrog. Kitsch verkoopt gemakkelijk en lijkt meer dan het is. Alles wat onwaar, ondoelmatig en niet van deze tijd is, is kitsch. Kitsch is een vijand van onze cultuur. Het koffieservies — stijl Lodewijk XIV — gemaakt in 1948; de plastische, bont-geschilderde Wartburg op de broodschaal; de porceleinen vogel met geperforeerde kop als zoutstrooier; de boerenkamer op de 2e étage van een stadswoning en het „stijl“-meubel op het platteland, alles vloekt met de tijd, is ijdele pronkzucht, is kitsch”.

Bij deze nadere concretisering van het begrip heeft het blad „Das Handwerk” zich geheel bepaald tot de kitsch op het gebied van het ambacht. Het is in dit verband echter wel goed er op te wijzen, dat kitsch op schier elk gebied voorkomt. Zo is b.v. de halfboog in het interieur afgezet met een bakstenen randje, als verbinding tussen twee kamers, een uiting van kitsch in de architectuur; veel van de illustratieve filmmuziek is als men ze nader analyseert, niets anders dan kitsch. Ook het toneel heeft zijn kitsch-uitingen en om misverstand te voorkomen zij uitdrukkelijk gezegd, dat de begrippen kitsch en kunst niets te maken hebben met wat men zou kunnen

aanduiden met „luchtig” of „zwaar”, want op dit gebied kan b.v. een revue, kunst zijn, terwijl het z.g. volkstoneel, waar vaak veel „gesnotter” van het publiek aan te pas komt — zeer ernstige uitingen van kitsch kent.

En wat zou U zeggen van Courts Mahler in de literatuur en de talloze schilderijen met spelende poesen met op de achtergrond een orchidée, die men in iedere lijstenwinkel kan kopen. Het is alles kitsch. En het grootste gevaar van deze kitsch is, dat ondanks alle onwaarachtigheid ervan, er toch voor het grote publiek een zekere bekoring van uit gaat en daarom is het juist zo lastig het publiek van de valsheid van kitsch te overtuigen. Dit moet daarom met zeer veel voorzichtigheid gedaan worden. En hiermee kom ik nu tegelijk weer terug bij de tentoonstelling zelf, omdat mijns inziens deze expositie in de grote lijn op dit punt tekort is geschoten.

De tentoonstelling

De opzet was immers, door het organiseren van een *didactische* tentoonstelling, een groot publiek te overtuigen. Maar de consequentie is dan ook, dat men tussen dit publiek en niet erboven moet willen staan. En dit heeft deze

Aardewerk:
D. Hubers
Anno Smith

tentoonstelling vooral in de geëxposeerde interieurs nagelaten.

Zij waren typisch „high brow” en experimenteel. Ik begrijp best, dat het experiment nodig is, want zonder experiment geen vooruitgang, maar dit moet niet gebracht worden op een tentoonstelling als deze of als men het brengt moet het secundair zijn en uitdrukkelijk als experiment gekwalificeerd worden. Nu liet men het publiek in het luchtledige. De kitsch werd terecht verworpen, maar er werd weinig positiefs voor in de plaats gegeven.

•

Een ander bezwaar is, dat hetgeen als modern en goed gebracht werd voor het gemiddelde publiek onbetaalbaar is, zodat ook hier weer het doel „opvoeding van het publiek” voorbij geschoten werd. Had men tegenover de „rommel”, meubelen gezet die betaalbaar zijn — en dit is mogelijk — dan zou veel meer bereikt zijn. Waar was het gewone gezellige moderne, maar vooral

menselijke interieur? Op deze tentoonstelling kon men het niet vinden.

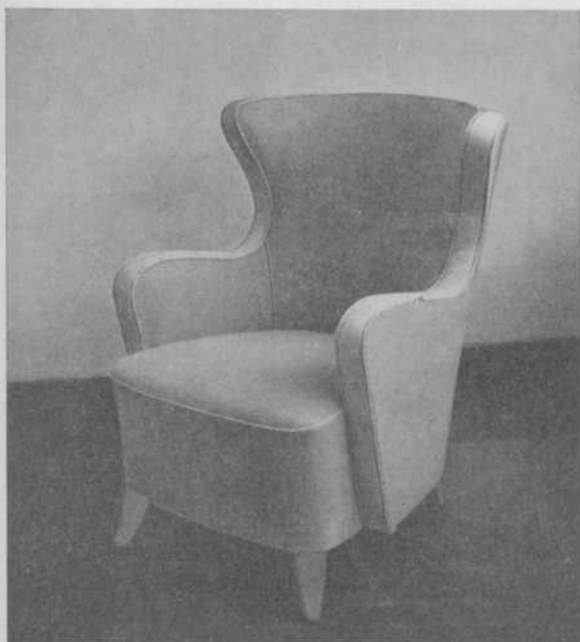
Mijn derde en in wezen ernstigste bezwaar is echter dat — en hier heb ik weer de interieurs op het oog — hetgeen daar gebracht werd, zowel functioneel als constructief vaak verwerpelijk was.

Wat te denken van boekenplanken, die louter terwille van het aesthetisch effect, te dun en te lang gemaakt zijn, zodat zij met een betrekkelijk geringe belasting al doorbuigen, en stoelen, die ruimtelijk misschien aardig mogen werken, maar in hun constructie onwaar en slecht zijn? Dit is spelen om het spel, waarbij vergeten wordt, dat de binnenhuiskunst een dienend karakter heeft en tot taak heeft te streven naar harmonie tussen constructie, doelmatigheid en ruimtelijke werking. Vanuit dit oogpunt gezien, is mij een ameublement van Penaat, de nestor van de moderne Nederlandse meubelkunst, zoals dit op deze expositie te zien was, dan ook wel zo lief.

Buiten de drie moderne interieurs, die mede gezien de opzet der tentoonstelling de toets der critiek niet konden weerstaan, viel er echter ook veel goeds te genieten en het zal de aandachtige beschouwer hierbij opgevallen zijn, hoe belangrijk de plaats van het ambacht nog is, want het merendeel van de hier geëxposeerde producten was resultaat van een samengaan tussen ontwerper en ambachtsman, zo deze al niet in één persoon vereend waren, en niet zoals men zou kunnen verwachten van ontwerper en machine. Daar waren voortreffelijk edelsmeedwerk, mooie bedrukte stoffen, handgeweven stoffen, ceramiek, meubelen, glaswerk en nog tal van andere voorwerpen, die zonneklaar toonden — hoezeer het soms ook ontkend mag worden — dat het ambacht nog immer niet ontbeerd kan worden bij het tot stand brengen van een modern interieur.

Zonder alles de revue te laten passeren wil ik nog in het bijzonder de aandacht vestigen op de entree van deze tentoonstelling, waar op simpele maar verrassend duidelijke wijze het contrast tussen goed en slecht gedemonstreerd werd door een doodgewone withouten klomp en enkele afschuwelijk beschilderde klompen. Had den de inrichters dit voortreffelijke thema — dus het gewone, goede, menselijke tegenover het onwaarachtige lelijke, de kitsch — aangehouden, dan zou deze tentoonstelling veel en veel sterker zijn geweest en beter aan haar doel

Gispen: beklede stoel

hebben beantwoord. In het entree lag de opdracht voor het overige.

Conclusie

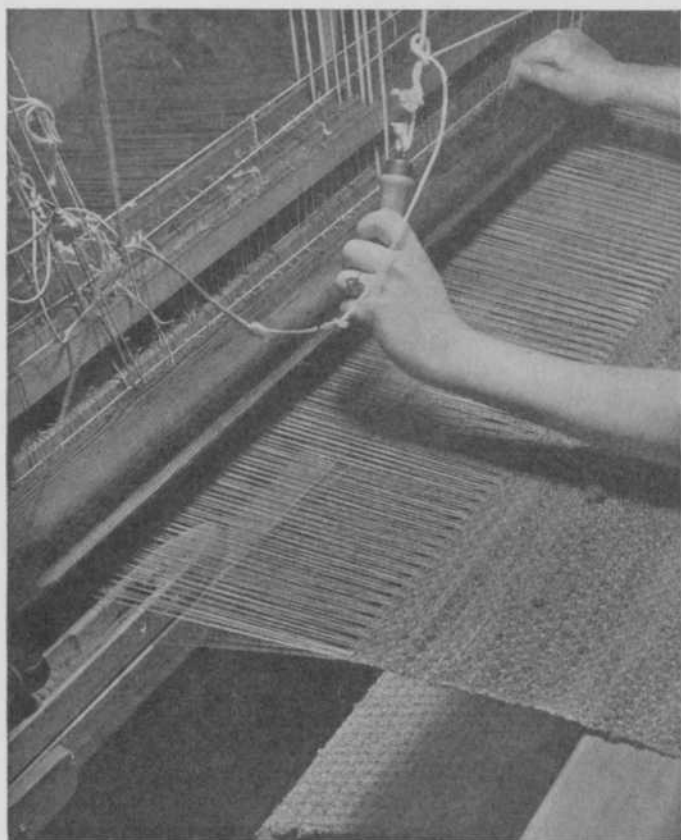
Dit zijn zo enkele kanttekeningen bij de achter ons liggende tentoonstelling. Zij klinken misschien erg critisch. Dit is echter niet de bedoeling. Ik blijf het initiatief toejuichen en behoudens de becristiseerde onderdelen was er veel te zien, dat veler ogen geopend zal hebben voor het goede en het schone, maar bij volgende manifestaties in deze richting zal men zich sterker, dan thans het geval was, moeten realiseren voor wie de expositie bedoeld is, om dan daaruit t.a.v. de inrichting de noodzakelijke consequenties te trekken. Voor het overige herhaal ik wat ik in het begin reeds zei: „Deze tentoonstelling bereikte, dat aan de deur van het aesthetisch geweten geklopt werd en dat is al zeer veel”.

W. H.

„1951 Design Congres”

In September j.l. werd door de „Council of Industrial Design” een groot internationaal congres georganiseerd, waar $\pm$ 300 van 's werelds belangrijkste producenten waren vertegenwoordigd. Het onderwerp, waarover in verschillende toonaarden werd gesproken en gedebatteerd, betrof het beleid inzake industriële vormgeving, dat — aldus de verschillende inleiders — bij de hoogste leiding zijn plaats behoort te hebben. Sir Colin S. Anderson, commissaris van Anderson, Green & Co Ltd, en directeur van de Orient Line, eindigde zijn betoog tot verdediging dezer these met het geven van een achttal geboden, die zeer kernachtig de plaats, die de industriële vormgeving in de productie behoort in te nemen, weergeven, n.l.:

- 1) Heb smaak.
- 2) Als je die niet hebt, huur hem dan.
- 3) Benoem niet tot ontwerper iemand uit het personeel, die op alle andere plaatsen niet deugt.
- 4) Kies een ontwerper met de grootste algemene ontwikkeling op zijn gebied en dan: vertrouw hem en houd hem in ere.
- 5) Betaal hem meer dan een losse tuinman.
- 6) Geef hem één principaal boven zich en betaal hem voor een comité van „mensen met smaak”.
- 7) Breng hem in direct contact met een zo ruim mogelijk veld van belangstelling.
- 8) Ga steeds door met het maken van nieuwe ontwerpen.

*Wevers, die weeft waar vroeg-morgen daagt,
welk wezen zo dauw-teder weefsel draagt,
als de glanzende vlerk van een valk zo blauw?
— Voor een kindje is het kleedje op ons weefgetouw.*

*Wevers, die weeft in 't rood schemeruur,
waarom te weven een kleed van vuur,
als faizantengeveerte fonkelend luid?
— Wij weven den sluier van vorstlike bruid.*

*Wevers, wevend bedachtzaam en stil,
wat weeft ge in het maanlicht zo bleek en kil,
blank als een veder en blank als een vacht?
— Het kleed van een pelgrim in de eeuwige nacht.*

Sarojini Naïdu

vertaling: Johan W. Schotman.

Toveren met wol

Als men nog maar heel kort geleden op de grote tentoonstelling F. F. te Enschede kennis heeft kunnen maken met het nieuwste van het nieuwste op textielgebied. Als men daar de enorme weefgetouwen zag — vol automatisch — met hun ongekeende mogelijkheden, dan denkt men onwillekeurig: „Wat kan het ambacht — dus de handweverij — hier nog tegenover stellen? Is handgeweven stof nu werkelijk zoveel mooier? Doen wij niet veel beter, alle krachten in te zetten voor de „industrial design“ op het gebied van de textiel, zodat de technische mogelijkheden, die daar ongetwijfeld liggen, ten volle benut worden?

Dat zijn de vragen, die onwillekeurig rijzen, als men in de ban van de mechanisatie komt. Maar

ik kan er ter geruststelling onmiddellijk aan toe voegen, die verdwijnen, zodra men weer een handweverij bezoekt. Natuurlijk, de machine is belangrijk; de machine geeft veel mogelijkheden en zal duizenden en nog eens duizenden, als de goede industriële vormgeving ook op dit gebied meer veld wint, schoonheid kunnen brengen, maar de machinaal geweven stof blijft een mas-saproduct, dat hoe mooi ook in bepaalde op-zichten, het karakteristieke en het levende van de handgeweven stof mist. Heel sterk ervaart men dit, als men een bezoek brengt aan de we-verij „De Haspel“ het unieke bedrijfje van Mevr. Rinse-Klinkenberg, want daar worden niet alleen handgeweven stoffen gemaakt, maar daar wordt getoverd met wol.

Een mooi oud grachtenhuis aan de Herengracht in Amsterdam herbergt vier hoog een bedrijfje, dat een hele aparte plaats inneemt in de kring van handweverijen, die Nederland gelukkig nog kent, omdat het eigenlijk een buitenbeentje is. Wat daar gemaakt wordt, wijkt zo af van de handweefstoffen, die wij allen kennen, dat het alleen daarom al een bespreking waard is. Onder de hanebalken van dit huis staan maar liefst 7 weefgetouwen en de nijvere handen van een aantal weefsters en een wever zorgen ervoor, dat voortdurend nieuwe stoffen, bijna alle naar ontwerp van Mevr. Rinse, het atelier verlaten.

In een afgeschoten hokje, smaakvol ingericht met natuurlijk hier en daar een mooi stukje weefwerk, vertelt Mevr. Rinse iets van haar bedrijf, dat zij achttien jaar geleden heeft opgezet.

Het weven en ontwerpen is voor haar een voortdurend zoeken naar het nieuwe, want van seriewerk is hier geen sprake. Tien of vijftien meter van een en dezelfde stof, dan is het voldoende. Een architect krijgt voor een bepaald object zijn gordijnen en bekledingsstof. Het staal wordt dan opgeborgen en de fantasie wordt weer op het ontwerpen van nieuwe patronen ingezet. En hierin ligt nu de kracht van het bedrijf.

Men zal een mooie stof, die geweven werd bij „De Haspel” niet nog eens in tien andere huizen tegenkomen of op rollen van vijftig meter klaar zien liggen voor de verkoop. Natuurlijk, de verleiding om het aantal meters van dezelfde stof op te voeren is groot, want of men nu tien of honderd meter weeft, de kosten van het opzetten van de kettingen, twee à drie arbeidsdagen, blijven gelijk en drukken dus bij het weven van enkele meters stof wel heel zwaar. Maar hoewel hier economisch gezien niets tegen in te brengen is, heeft Mevr. Rinse deze verleiding weten te weerstaan en heeft zij de kracht van het ambachtsbedrijf n.l. het vervaardigen van „unica” juist gevoeld. Laat de industrie maar honderden meters van dezelfde stof maken; „De Haspel” houdt het op enkele meters, maar zorgt dan ook voor variatie, waardoor het werk van deze weverij steeds nieuw is en een voortdurende bron van vreugde blijft.

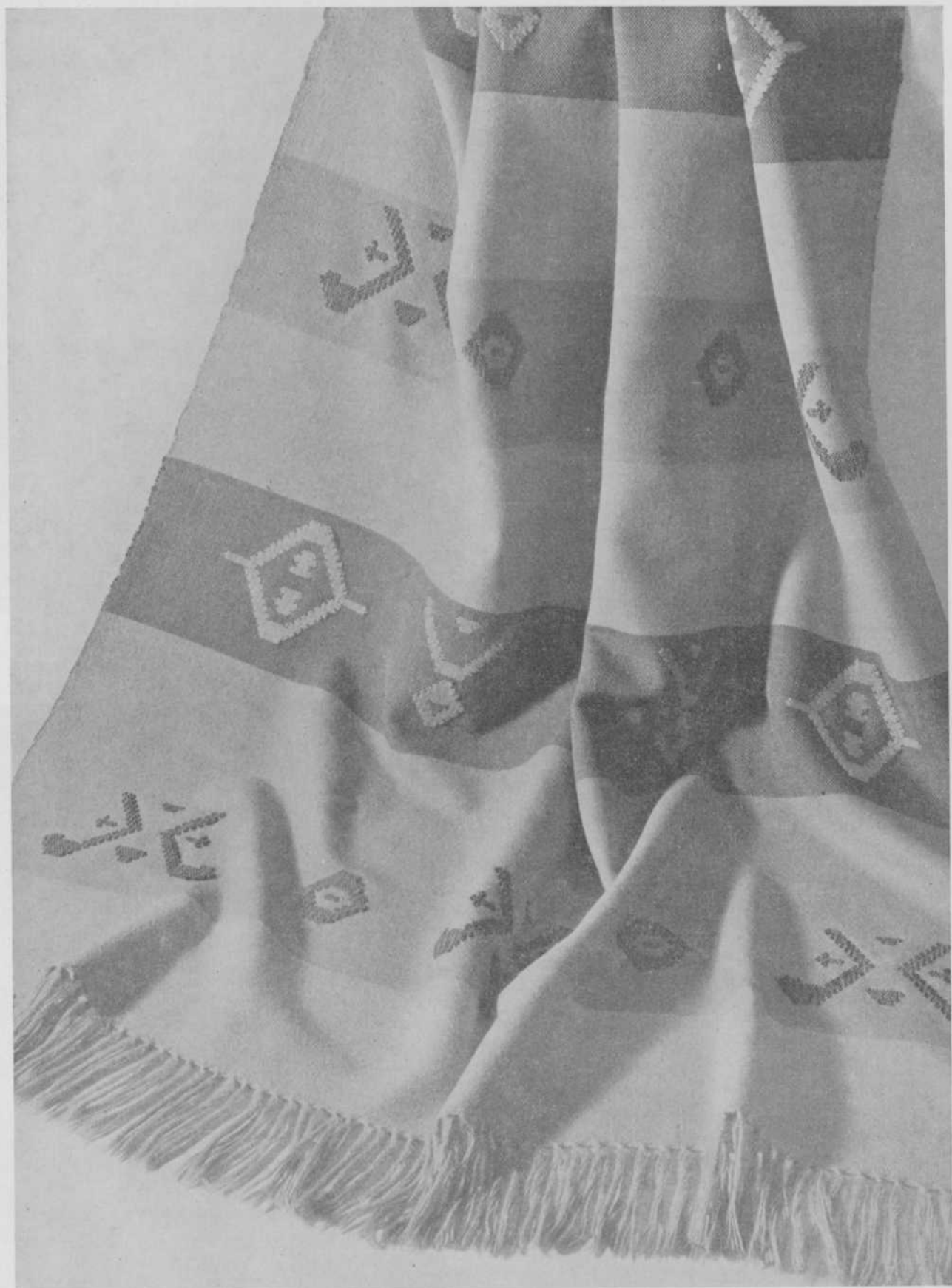
Als men het geluk heeft eens een kijkje te kunnen nemen in het atelier zelf, waar diverse weefgetouwen, zowel één dobby als contremarche getouwen staan opgesteld, en als er dan verschillend werk onder handen is, dan heeft men tegelijk een prachtig overzicht van hetgeen er in „De Haspel” zoal gemaakt wordt. Tafelkleden, meubelstof, gordijnen, maar ook heel fijne

lopertjes en kleedjes ziet men daar letterlijk draadje voor draadje groeien. En onder het eindeloze geklikklak van de heen en weer schietende spoelen vindt het weven voortgang. Als men bij zo'n getouw staat, dan lijkt het een onbegonnen werk en het is haast niet te geloven, dat een geroutineerde weefster op deze manier toch nog enkele meters stof per dag afkrijgt. Gaat het om een effen stof of een heel eenvoudig patroon, dan weeft ze ongeveer acht meter per dag, bij ingewikkelde patronen of bij het gebruik van veel kleuren ligt dit veel lager en is drie meter al een hele prestatie.

Het is niet doenlijk zonder teveel in technische details te treden, de verschillende getouwen en de daarmee samenhangende technieken te bespreken, maar één uitzondering wil ik maken en wel voor de contremarche getouwen, die bij „De Haspel” staan. Hier geschiedt het handweven in de meest volkomen vorm. Men is aan niets gebonden, het patroon kan zich voortdurend wijzigen en hoe ingewikkeld het ook is, op dit getouw komt het voor elkaar. Het werkt uiteraard niet snel, maar de mogelijkheden zijn ongekend.

Shawl met tasje

Heel wat anders is de Jacquard, een getouw, dat juist dient voor het weven van stoffen met een zich steeds herhalend patroon. Dit wordt, nadat het op millimeter papier getekend is, in kartonnen platen gestampt, die net als een muziekboek in een ouderwets orgel hun weg in het toestel volgen. De draden worden dan in beweging gebracht door pinnen, die in de openingen der kartons grijpen en zo is een aanzienlijke vereenvoudiging in werkwijze aangebracht. Min of meer een tussenvorm vindt men in de „dobby” en al mag „De Haspel” dan geen Jacquard bezitten, die ene dobby en 6 contremarche getouwen hebben met elkaar een behoorlijk productie-vermogen.

Nu nog iets over de weefsels zelf. Waarom zijn deze zo bijzonder en onderscheiden zij zich van ander handweefwerk? Dit is heel gemakkelijk samen te vatten: omdat ze in kleur en patroon — in de goede zin van het woord — iets typisch vrouwelijks en verfijnds hebben. Heel dunne wol met een gevoelig patroontje, meestal in niet sterk contrasterende tinten, en dan heel geraffineerd een enkel doorheengeweven goud- of zilverdraadje, dat zijn de middelen, waarvan Mevr. Rinse-Klinkenberg zich bedient als het b.v. om een fijn lopertje gaat. Maar ook bij zwaardere stoffen is het steeds weer die verfijning, het werken met subtiële middelen, het uitbuiten van de mogelijkheden, die de verschillende materialen bieden, die al deze stoffen zo'n aparte charme geven. Of het nu donkere of lichte stoffen zijn, zij zijn altijd modern, strak en weloverwogen van patroon maar nooit nuchter of al te zakelijk. In de weefsels van Mevr. Rinse-Klinkenberg vindt men iets terug, wat men bij vele moderne uitingen in de toegepaste kunst zo vaak mist n.l. die combinatie van modern — van deze tijd — en gezellig. En dit is nu wat ik bedoelde met „in de goede zin van het woord vrouwelijk”. Hoe vaak is het moderne interieur niet te uitgerekend, te zeer denkwerk, waarbij ternauwernood gelet wordt op de mens, die erin moet leven. Het is vaak net allemaal een beetje „te”, terwijl het werk van Mevr. Rinse, zonder dat het ook maar iets aan stijl, voornaamheid en eerlijkheid inboet, door een vrouwelijk intuïtief aanvoelen precies dat bezit, wat het maakt tot iets, dat in alle opzichten geslaagd is.

Nog even spraken wij over de toekomst van het handweefwerk en al spoedig bleek, dat

Mevrouw Rinse — en mijns inziens terecht — in dit opzicht zeker niet pessimistisch gestemd is. Natuurlijk ondervindt zij, evenals ieder bedrijf, de terugslag van de steeds duurder wordende tijden, maar het verheugende is, dat er desondanks langzaam maar zeker in steeds bredere kring een groeiende belangstelling voor het werkelijk mooie handwerk geconstateerd kan worden. En dit is dan toch zeker wel het beste bewijs, dat het ambacht ook in de moderne samenleving de mens nog wel iets te vertellen heeft.

DRS W. HOFMAN

SOUVENIRS

In België zal het volgende jaar ter gelegenheid van de herdenkingsfeesten voor de Gulden-sporenslag een prijsvraag voor het goede souvenir worden uitgeschreven.

Daarnaast zal een speciale prijsvraag uitgeschreven worden voor het ontwerpen van aesthetisch verantwoorde auto- en rijwielwimpels voor de belangrijkste touristencentra. Alle inlichtingen hierover kunnen worden verkregen bij het Provinciaal Comité voor Kunstambachten en Kunstnijverheden van West-Vlaanderen, Koningin Elisabethlei 22, Antwerpen.

KRISSSENSMEDEN

een edel Indonesisch ambacht

Krisgevest : Bali

De kris is een mystiek wapen en een van de karakteristieke elementen van de Indonesische cultuur. Zowel in het leven van de enkeling, als in dat van de gemeenschap speelt dit wapen een belangrijke en merkwaardige rol en voor Javanen, Madurezen en Baliërs is de kris het nationale wapen bij uitnemendheid. Bij genoemde volken kan men spreken van een kris-cultuur. Aan bepaalde krissen werden bovennatuurlijke krachten toegeschreven; het waren „heilige wapens” en in het bijzonder aan de pusaka-krissen van vorsten en edelen kende men magische krachten toe. Het waren oude erfstukken, reliquien, die een naam en zelfs een titel droegen. Zo’n naam kon dan magische kracht bevatten en uit die naamgeving valt af te leiden, dat men in de kris meer zag dan alleen een wapen en een attribuut. Tot op de dag van heden heerst dan ook het oer-oude gebruik, dat de heilige krissen op bepaalde tijden ceremonieel gereinigd worden en dat aan de geesten, die als speciale bewakers van zo’n wapen fungeren, onder het branden van wierook, uitgebreide spijs-offers worden gebracht.

Ofschoon het krislemmet aan beide zijden scherp is en eindigt in een punt, is de kris meer pronk- en staatsiewapen, dan vechtwapen en in zijn meest volmaakte vormen, past de kris in de sfeer van een prachtlievend en kunstzinnig Oosters

hof. Als wapensoort is de kris bekend en wordt als zodanig over de gehele Indische Archipel gebruikt. Het aantal plaatsen, waar krissen vervaardigd worden, is echter niet zo groot, t.w. Java, Madura, Bali, Zuid-Celebes en de Maleise landen.

Men zou naar deze plaatsen van vervaardiging vijf hoofdsoorten van krissen kunnen onderscheiden, die bepaalde kentekenen vertonen, met behulp waarvan zij feilloos kunnen worden geïdentificeerd. Want dit symbolische wapen behoort de kenmerken te vertonen, die het volkskarakter uitmaken van het adat-gebied, waaruit het afkomstig is.

Men tast in het duister wat de oorsprong van de kris betreft. De oudst-bekende soort is de zogenaamde „kris Modjopahit”, waarvan lemmet en gevest bestaan uit één stuk metaal, maar waarvan het lemmet reeds duidelijk de geslangde

krisvorm bezit en het heft de vorm heeft van een hurkende menselijke gedaante; een figuur, die algemeen voorkomt bij de bevolking in de archipel, zowel in plastiek als ornamentiek.

Als bijzonderheid moge worden vermeld, dat een exemplaar van deze „kris Modjopahit” werd gevonden in de kuil van de grote middelkoepel van het beroemde Midden-Javaanse heiligdom, de Borobudur en het is zeker niet uitgesloten, dat het wapen reeds oud was, toen het daarin geraakte en dat de talloze krisvormen tot deze „kris Modjopahit” kunnen worden teruggebracht. Rapporten van Chinese reizigers van de Ming-dynastie (1368—1628) vermelden, dat de Javanen in het welvarende rijk Modjopahit een kort gordelwaard droegen; zonder twijfel de kris, waarvan het handvat versierd was met goud en gemeenlijk zeer kunstig gesneden uit rhinoceroshoorn of ivoor in de vorm van „duivelsgezichten”.

De eerste goddelijke cultuurheros, Pandji, die het Javaanse toneel en de gamelan schiep, zou ook de eerste smid (pande of mpu) zijn geweest van de kris. Hij was de uitvinder en de eerste drager van de kris en zijn bovennatuurlijke krachten zouden voornamelijk aan dit wapen ontleend zijn.

Het krislemmet is of recht of met bochten, met de grootste breedte juist onder het gevest. Vandaar versmalt het lemmet zich al spoedig met een lijnverloop, rechts en links in sierlijke bochten, doch nimmer symmetrisch. Het uitsteeksel, de zgn. angel of doorn, waarop het gevest is vastgezet, staat niet in het midden van de bovenkant. Bij een recht lemmet blijft de breedte na de eerste aanzienlijke versmalling soms over bijna twee derde van de lengte vrijwel gelijk. Soms is nog een kleine verbreding waar te nemen voor de twee scherpe kanten zich in een punt toespitsen. Is het lemmet geslangd, dan neemt na de eerste versmalling de breedte van het wapen geleidelijk af. Het gevest is vervaardigd van hout, been of ivoor en dikwijls versierd met fijn snijwerk. Maar ook kan het vervaardigd zijn uit goud, versierd met edelstenen. Het aantal variaties in de vorm van gevesten is zeker niet minder groot, dan in die der kling. Maar al deze gevest-vormen, waaronder ware pronkstukken worden aangetroffen, kunnen

worden herleid tot enkele motieven, die wellicht hun ontstaan vinden in een oermotief.

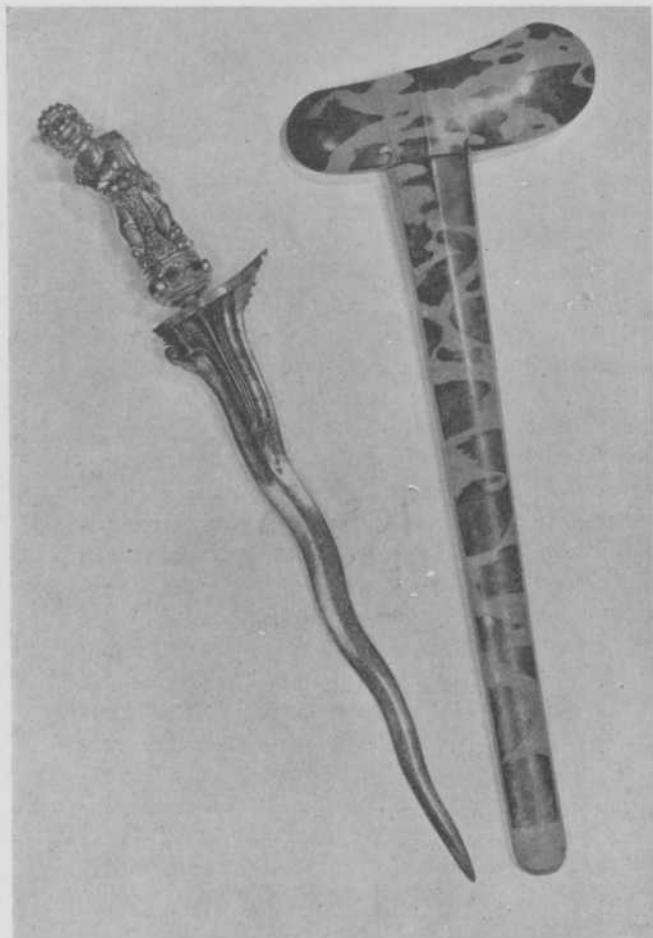
§

De krissen met „pamor”, een woord afgeleid van „wor”, d.i. mengen, worden uit nikkelhoudend meteorijzer en staal gesmeed. Dit is een van een weergaloos vakmanschap getuigende metaalbewerking. De smid is bekend met de ingewikkelde techniek van het pamor-werk, waardoor hij in staat is fascinerende figuren te toveren in het harde staal. Meer dan vijftig patronen zijn bekend, die elk verkregen worden na een uiterst langdurige en met de grootste zorgvuldigheid uitgevoerde bewerking.

Voor deze arbeid een aanvang neemt wordt geofferd om kwade invloeden af te wenden en boze geesten te bezweren. De smid neemt vervolgens drie repen staal en legt daartussen twee repen meteorijzer. Geklemd tussen een nijptang wordt dit alles in het kolenvuur roodgloeiend verhit. Deze vijf stukken worden dan samengesmeed. Heeft de staaf de vereiste lengte verkregen, dan wordt hij opnieuw gegloeid en vervolgens met hamer en beitel in twee helften geslagen, die opnieuw worden saamgesmeed. Deze bewerking herhaalt de smid voortdurend, totdat

*Links: een kris van Borneo
Midden en rechts: Modjopahit
krissen*

„Pamor“-kris met gouden gevest,
versierd met edelstenen

eindelijk een staaf is verkregen, die uit ongeveer 55 lagen staal en meteorijzer bestaat. Het aantal der metalen lagen houdt verband met het patroon, dat de smid wil vervaardigen. De smid kan ook de staaf als een spiraal omdraaien en vervolgens vlaksmeden. De meteorlijnen komen dan regelmatig door elkaar. Als dan het lemmet gebeitst wordt, wordt het staal zwart, terwijl het nikkelhoudend ijzer blank blijft, zodat in de mengeling der lagen het smeedpatroon duidelijk zichtbaar wordt. Het gehele procédé berust op het saamsmeden van het weke meteorijzer met het harde staal. Daar het weke metaal uitzet, hetgeen bij staal niet het geval is, zijn de staallagen steeds in de minderheid. Op dit principe berusten zelfs enkele patronen. Is de kris gesmeed, dan wrijft de smid het lemmet in met een mengsel van citroensap en arsenicum, waardoor de tegenstelling van het blanke nikkelhoudende staal en het donkere gewone staal zeer duidelijk naar voren komt. Gezien het bovenstaande zal het duidelijk zijn, dat de smeden van dergelijke krissen hun weerga nergens ter wereld vinden.

G. L. TICHELMAN.

't „GOOIS SCHEPPEND AMBACHT”

heeft een eigen huis

Het is dan zover, dat de vereniging „Goois Scheppend Ambacht” de beschikking heeft gekregen over een eigen expositie- en verkoopruimte, waarmede weer een stap in de goede richting is gedaan.

Ziet men eens even terug, dan kan niet ontkend worden, dat deze vereniging in de vier jaar van haar bestaan een benijdenswaardige activiteit heeft weten te ontplooien en reeds aardig op weg is het ambacht in het Gooi weer de plaats te geven, die het verdient. Met haar vijftig tot zestig leden begint zij een kern van cultureel leven in deze streek van het land te vormen en mocht zij hiervan in de twee voorgaande jaren

reeds blijk gegeven hebben door exposities, welke dank zij de medewerking van wijlen Burgemeester van Hellenberg Hubar in de burgerzaal van het stadhuis te Hilversum gehouden konden worden, nu is de kroon op haar werk gezet, want de leden tezamen hebben een eigen home, dat er zijn mag. Niettemin zou het bij andere regionale verenigingen, die hun werkzaamheid over een veel groter gebied verdelen, nog wel eens ernstige overweging verdienen, alvorens een dergelijk centrum te stichten. Hier in Hilversum met haar directe omgeving als werkgebied is het op zijn plaats.

Maar dit eigen huis is haar niet als een rijpe

appel in de schoot gevallen, want voordat op 17 November j.l. de feestelijke opening kon plaatsvinden, is er heel wat afgesjouwd en heel wat werk verzet. Nog maar luttele maanden geleden was het gebouwtje aan de Kerkbrink in Hilversum een bouwval. Geen vloer meer, de deuren weggesloopt, het houtwerk kapot, kortom de chaos buiten (zie foto) geeft ook een duidelijk beeld van de situatie, zoals deze binnen was, toen het „Goois Scheppend Ambacht” haar oog op dit pand liet vallen. Nadat eerst de directie van een aangrenzend modemagazijn vermurwd was — het pand was nl. haar bezit en is voorbeschikt om mettertijd als de uitbreidingsplannen gerealiseerd zijn, te verdwijnen — kreeg de vereniging althans voorlopig de beschikking over het gebouwtje en kon het opbouwwerk beginnen. Nu het klaar is kan gerust gezegd worden, dat vele leden hieraan hun steentje letterlijk hebben bijgedragen. Er werd een rustige grijze tegelvloer in aangebracht, er werd gemetseld, getimmerd, een goede verlichting werd aangelegd, leden smeedden mooie deurknoppen en het houtwerk werd lichtgrijs geschilderd, kortom er ontstond uit een oud en berucht huis een mooie expositieruimte, die de Gooise ambachtslieden met trots kan vervullen. En zo werd, wat voor de sloop bestemd was, door de nijvere handen van ambachtslieden en niet in de laatste plaats door de stuwkracht van de secretaresse der vereniging, Mej. Andringa, en het bestuur, weer verheven tot een ruimte, die het centrum van Hilversum alle eer aandoet.

Ook hetgeen er te zien is, stemt tot verheugenis, want de $\pm$ 35 exposanten tonen een collectie, die er zijn mag. Vergelijken wij deze expositie met de voorgaande, dan kan men niet anders dan erkennen, dat op dit punt de vereniging met sprongen vooruit is gegaan. In bonte afwisseling treft men er aan boekbindwerk, edelsmeedkunst, emaillewerk, glas in lood, terwijl hetgeen er op het gebied van weefkunst te zien is een aparte plaats inneemt. Maar ook kinderspeelgoed, kerkelijke kunst, poppen, ivoor- en houtsnijwerk, bedrukte stoffen enz. enz. vragen er de aandacht, terwijl mooie sierraden te bewonderen zijn in enkele grote vitrines. Zo kan de bezoeker of hij of zij nu koopt of niet, rustig kennis maken met de prestaties van het Gooise Scheppend Ambacht. Achter het gebouwtje is een grote open plaats, die deze zomer al dienst zal doen als demonstratieruimte, zodat Hilversum ook hierdoor een attractie en bezienswaardigheid rijker zal zijn geworden.

Bij de opening bleek, dat de Burgemeester van Hilversum, de heer Boot, evenals zijn ambts-

voorganger het Goois Scheppend Ambacht een goed hart toedraagt en met hem hopen wij, dat de ambachts-kunstenaars in het Gooi inspiratie mogen vinden in deze prachtige aanwinst; in hun eigen huis.

Zo was het buiten

Zo is het binnen

VAN HIER EN DAAR

Nieuws van het Centraal Orgaan

Toronto Fair

Zoals wij in het laatste nummer van de tweede jaargang van „Ambacht” reeds mededeelden, heeft het Centraal Orgaan voor het Scheppend Ambacht deelgenomen aan de „International Canadian Trade Fair” te Toronto. Onder leiding van de secretaris van het orgaan, Drs E. J. J. Salden, werd een afdeling ingericht, die een aantrekkelijk en gevarieerd overzicht gaf van het werk van een 15-tal ambachtslieden en thans staat wel vast, dat deze expositie belangrijke perspectieven heeft geopend voor een geregelde export van ambachtsproducten naar Canada. Teneinde de gelegde contacten te behouden en dit eerste succes te continueren, werd door het Centraal Orgaan een vertegenwoordiger in Canada benoemd, terwijl daarnaast — nu enkele weken geleden — in Toronto een showroom geopend werd, waarmee het Nederlandse scheppend ambacht een permanente gelegenheid tot expositie in Canada heeft gekregen. Daar zowel van Nederlandse, als van Canadese zijde met enthousiasme gewerkt wordt om deze opzet te doen slagen, en gezien de tot op heden behaalde resultaten, mag de verdere ontwikkeling met vertrouwen tegemoet gezien worden.

Exposities te Wenen, Florence, Bari en Brussel

Dat het Centraal Orgaan voor het Scheppend Ambacht haar activiteiten niet beperkt tot het eigen land alleen, moge ook blijken uit de veelvuldige deelname aan buitenlandse tentoonstellingen.

Op de „Oesterreichische Gewerbeausstellung”, die van 27 Mei—10 Juni te Wenen werd gehouden, vertegenwoordigde het Centraal Orgaan het Nederlandse scheppende ambacht met een uitgelezen keur van producten.

Samen met België werd hier op een zeer attractieve wijze in een gemeenschappelijke stand de Benelux-gedachte gedemonstreerd.

Eveneens werd voor de tweede maal deelgenomen aan de Mostra Mercato dell' Artigianato te Florence, waar van 3—24 Mei jl. onze producten werden tentoongesteld. Uit de persreacties bleek dat er in Italië een grote waardering voor ons ambachtswerk bestaat. De president van het tentoonstellingscomité Ezio Donatini verklaarde in een enthousiast schrijven o.a. „we are very glad to state that the exhibition of the Dutch handicraft products has renewed the great success of the passed exhibition in Florence”.

Het succes van deze tentoonstelling had mede tengevolge, dat deze collectie eveneens werd tentoongesteld op de Fiera del Levante, die van 8 tot 26 September in Bari werd gehouden. Ook hier werd het kunnen der Nederlandse ambachtslieden zeer bewonderd.

Tenslotte vermelden wij nog, dat op uitnodiging van de handelsattaché van de Nederlandse Ambassade te Brussel in het gebouw van de Handelslegatie een kleine tentoonstelling werd ingericht met mogelijkheid van verkoop. Dat ook hier de ambachtsproducten in de smaak vallen, moge blijken uit het onlangs ontvangen verzoek de collectie weer aan te vullen en de expositie voorlopig te continueren.

Schoolexposities

Deze kleinere tentoonstellingen werden voortgezet en na een geslaagde expositie in de Huishoud- en Industrieschool

te Zeist, is thans voor de tweede maal in het Rijnlands Lyceum te Wassenaar een collectie ambachtsproducten te bezichtigen.

De permanente expositie in Delft

Het bezoek aan de permanente tentoonstelling, verbonden aan het secretariaat van het Centraal Orgaan, beweegt zich in een sterk stijgende lijn. In de afgelopen tien maanden werd de expositie door gemiddeld 1100 personen per maand bezocht, waarvan ongeveer 40 % buitenlanders. De financiële resultaten, die voor de deelnemende ambachtslieden werden bereikt, hebben de verwachtingen ruimschoots overtroffen.

Kunst en Architectuur

In Frankrijk is het thans zo ver, dat het besluit van 15 November 1949, waarbij bepaald werd, dat 1 % van de bouwsom voor openbare onderwijsgebouwen, aangewend moet worden voor versiering ervan door kunstenaars, in werking is getreden. Hierdoor zullen beeldhouwers schilders, ceramikers, mozaïekmakers, kunstsmeden en tal van anderen weer de gelegenheid krijgen, hun scheppend vermogen ten dienste van de architectuur te stellen.

Actieve ambachtspolitiek

Onder de titel „Actieve Ambachtspolitiek” is een uitvoerige schets van een beleids- en werkprogramma voor het Nederlandse ambacht verschenen.

Het eigenlijke beleids- en werkprogramma omvat een zeshoofdig beknopt hoofdstukken. Achtereenvolgens wordt de aandacht gevraagd voor de noodzaak van het instellen van een omstandig onderzoek naar de sociale en economische toestand, waarin het Nederlandse ambacht verkeert, voor de wenselijkheid van en de middelen tot versterking van de ambachtzin, voor de problemen op het gebied van de vakopleiding en voor de aspecten van het vestigingsbeleid.

Bijzondere aandacht wordt geschonken aan de talrijke mogelijkheden voor een ambachtsbevordering met bedrijfseconomische en technologische middelen, terwijl ook het saneringsprobleem en de toekomst van het éénmansbedrijf onder het oog worden gezien. Vervolgens worden verschillende actuele vraagstukken als de ambachtsconcurrentie, de ambachtscoöperatie, de wenselijkheid ener verbreding van de productie-basis van het ambacht en de ambachtsexport onder de loupe genomen. Tot de verder behandelde onderwerpen behoort dan nog het scheppend ambacht, de betekenis van de sociale politiek voor het ambacht, de ambachtsbevordering door de overheid, het vraagstuk van de kadervorming en de jonge generatie, de zorg voor de ambachtspubliek en de plaats van het Nederlandse ambacht in het Europese kader.

In dit 88 bladzijden tellende geschrift passeert derhalve de gehele ambachtspolitiek de revue, waarbij de lezer niet alleen zal worden getroffen door het praktische belang der aan de orde gestelde problemen, maar ook door hun talrijkheid en verscheidenheid. „Actieve Ambachtspolitiek” is bedoeld als een discussiegeschrift en verwacht

mag worden, dat het in de kringen van hen, wie het welzijn van het ambacht ter harte gaat, zal worden begroet als een grondslag voor een diepergaande gedachtenwisseling.

Exemplaren van „Actieve Ambachtspolitiek” — een uitgave zonder winst oogmerk — zijn tegen betaling van f 0.50 verkrijgbaar bij de Hoofdgroep Ambacht, Badhuisweg 108, Scheveningen.

België en het scheppend ambacht

Ook in België wordt meer en meer aandacht geschonken aan de belangen van de ambachtskunst. Als een van de symptomen hiervan vestigen wij de aandacht op het „Centre d'Etudes des Métiers d'Art”, dat zich ten doel gesteld heeft:

- 1e. het algemeen peil der kunstnijveraars te verheffen door het geven van algemene en technische vormingscursussen door experts uit binnen- en buitenland;
- 2e. een dienst in het leven te roepen, waar men door middel van bibliotheek, inlichtingendienst, filmotheek enz. een documentatie in de meest ruime zin van het woord over het ambacht aantreft;
- 3e. bijeenkomsten te beleggen voor ambachtlieden en industriëlen om te zien in hoeverre het ambacht aan de industrie dienstbaar kan worden gemaakt.

Volledige inlichtingen zijn te verkrijgen bij „Formes Nouvelles”, 60, rue Ravenstein, Brussel.

Nieuws uit de V.S.

John Farleigh, de kenner bij uitnemendheid van het Engelse ambacht en schrijver van het interessante boekje „Fifteen craftsmen on their crafts” zal in de loop van dit jaar een reis door de V.S. maken, waar hij voor verschillende universiteiten, ambachtscentra en musea lezingen zal houden over de onderwerpen „de huidige problemen van de ambachtsman”, „het ambacht als cultuurfactor”, en „tekenen en vakmanschap”.

Shell Filmotheek

De Shell Nederland N.V. is enige tijd geleden gekomen tot de oprichting van een filmotheek, die nu reeds een zeer groot aantal films bevat, waarvan er ongetwijfeld ook enkele op het gebied van glasblazen, rietvlechten enz. de belangstelling van het scheppend ambacht verdienen. Deze films staan ter beschikking van alle kringen, die hiervoor interesse hebben en worden op aanvraag kosteloos in bruikleen gegeven. Het adres is: Shell Nederland N.V. afd. Publiciteit/films, Wassenaarseweg 80, 's-Gravenhage, Telefoon 183400.

Ambachtsexport

Het probleem van de ambachtsexport blijft internationaal de gemoederen bezig houden. In Zwitserland, waar een aanvankelijke poging om zich met name op de Amerikaanse markt een plaats te veroveren, wegens een al te grootscheepse opzet, tot mislukking gedoemd bleek, heeft men zich nochtans hierdoor niet laten afschrikken. Een groep ambachtsondernemingen, voornamelijk tot het scheppend ambacht behorend, is overgegaan tot de vorming van een exportgemeenschap, die over eigen geldmiddelen beschikt. Toch was het duidelijk, dat deze groep niet voldoende krachtig zou zijn om zich met succes aan een bewerking van de Amerikaanse markt te

kunnen wijden, hetgeen, naar men weet, een kostbare aangelegenheid is.

Men heeft nu aansluiting gezocht bij het exportorgaan van een aantal Zwitserse industriële ondernemingen, behorende tot het middenbedrijf. Gezamenlijk zullen het ambacht en het middenbedrijf in de Verenigde Staten een verkoopcentrale in stand houden, die een aantal vertegenwoordigers zal doen uitzwermen. Reeds werd te New York een eigen vertegenwoordiging gevestigd en men slaagde er in voor het directeurschap een man te vinden met de nodige kennis van de Amerikaanse markt. Deze heeft de taak op zich genomen om ook voor de afzet van specifiek ambachtelijke producten geschikte figuren te vinden. Het New Yorkse kantoor zal dan ook zich niet zozeer zelf op de verkoop toeleggen, doch er veeleer naar streven in de grote Amerikaanse steden vertegenwoordigers op te sporen, die belangstelling hebben voor de Zwitserse ambachtsproducten en een bevredigend en regelmatig debiet in uitzicht stellen. Men is er zich volledig van bewust, dat hieraan in de beginne vele moeilijkheden zullen zijn verbonden, doch koestert tegelijk de overtuiging, dat, met de nodige bekwaamheid en volharding, de Amerikaanse markt veroverd kan worden.

Pro Juventute

Het Nederlands Verbond der Verenigingen „Pro Juventute” verzoekt ons de aandacht te vestigen op de „Prinsessekalender 1952”, welke wordt uitgegeven met het oogmerk de geldmiddelen van dit Verbond te sterken. Het is thans de vijfde maal, dat H.M. de Koningin dertien nieuwe foto's van de vier Prinsessen speciaal bestemd heeft voor de kalender van „Pro Juventute”. De foto's geven een ongekunsteld beeld van de Prinsessen. Waar niet onmiddellijk verkrijgbaar, kan men de kalender ontvangen door overmaking van f 2.75 op giro-rekening 517400 of toezending van een postwissel aan de Kalenderactie „Pro Juventute”, Willem de Zwijgerlaan 26b, Den Haag.

MEDEDELING

Wij maken de lezers erop attent, dat wij nog een beperkt aantal „eMKA” verzamel-mappen voor de opberging van „Ambacht” beschikbaar hebben. De voordelen van deze mappen zijn in het kort samengevat:

1. De lezer kan er de nummers telkens bij ontvangst zelf in bevestigen.
2. Bij de bevestiging wordt het blad niet beschadigd.
3. In het totaal kan één band, die het uiterlijk van een gewoon boek heeft, drie jaargangen bevatten.
4. Op de rugzijde staat in gouddruk de naam „AMBACHT”.

De prijs dezer mappen bedraagt f 3.— per stuk. Degenen, die een dergelijke band wensen aan te schaffen kunnen deze bestellen bij de administratie van „Ambacht”, Oude Delft 183 B, Delft.

Mozaïeken

In het Gemeentemuseum te 's-Gravenhage wordt van 4 December tot 27 Januari a.s. een unieke tentoonstelling gehouden van mozaïeken uit Ravenna. Hoewel wij in ons volgend nummer nog nader op deze belangwekkende expositie zullen ingaan, laten wij hier reeds een en ander volgen van hetgeen de directeur van het Museum, de heer L. Wijsenbeek, in de catalogus over het mozaïek en het tot stand komen der tentoonstelling zegt, zodat reeds hiervan een opwekking moge uitgaan haar te bezoeken.

„Zou er wel iemand zijn die bij een bezoek aan Ravenna niet diep onder de indruk komt van de pracht, die in haar kerken te zien is. Weinigen onder ons zijn zo gelukkig geweest om de mozaïeken van de Aya Sophia en Istanboel gezien te hebben, nadat ze door de goede zorgen van de Turkse regering met behulp van Amerikaanse geleerden van de laag witsel ontdaan zijn, die er eeuwen de pracht van verborgen. De enkele foto's die ons voorlopig ten dienste staan, kunnen slechts zeer ten dele doen vermoeden, wat hier opnieuw te genieten valt. Maar wat uit deze foto's wel op te maken is, is dat de Aya Sophia-mozaïeken zeker niet de meerdere zijn van die in Ravenna, hoewel natuurlijk de er door bedekte oppervlakte — en daardoor het totale effect — veel groter is.

Wat U op deze tentoonstelling ziet, zijn slechts copieën, maar zelden leende een kunst zich zo goed voor het copieren als deze mozaïeken uit Ravenna. Uitgevoerd door dezelfde mensen die met de grootste zorg op het ogenblik de oorspronkelijke mozaïeken restaureren, kunnen zij, omdat het materiaal tot in kleinigheden nauwkeurig aan het oorspronkelijke aangepast is, eenzelfde indruk geven als de mozaïeken van 14 eeuwen geleden. Er is één heel groot verschil en dat is, dat de copieën die U in het Gemeentemuseum zult kunnen zien slechts details zijn van wandvlakken, die in de eerste plaats vele meters boven de grond zijn aangebracht en in de tweede plaats in de kerken in een heel ander licht gezien worden dan zij hier in het museum krijgen. Dit neemt niet weg dat er toch een groot voordeel is, namelijk dat men de details hier nauwkeurig kan bestuderen buiten hun groter verband, dat niet toelaat een klein stuk rustig op zich zelf te bezien.

Wij zijn dankbaar dat wij ons in de donkere Kersttijd in deze stukken, die een indruk geven van mede het prachtigste wat christelijke kunst geschapen heeft, zullen mogen verdiepen. Onze dank gaat vooral uit naar het Comitato Esecutivo per la Mostra dei Mosaici all' Estero en naar Prof. Orselli, directeur van de Kunstacademie van Ravenna, waar de mozaïek-restaurateurs en copisten opgeleid worden. Bijzondere dank zijn we verschuldigd aan Prof. Molducci, die ons met zijn praktische en technische ervaringen terzijde stond, en aan Prof. Bovini, die ons als groot kenner van de Ravennatische mozaïeken de tekst voor de catalogus ter beschikking stelde.

Een Italiaans-Nederlands Cultureel Accoord is zo juist gesloten. Ik kan mij — aldus de heer Wijsenbeek — moeilijk een glorieuzer begin voor deze samenwerking denken dan dat Italië ons deze mozaïeken ter beschikking heeft gesteld, in wier geest over de eeuwen heen kunstenaars elkaar de hand kunnen reiken.“

Scheppend Ambacht Gelderland.

Onlangs werd door de vereniging „Scheppend Ambacht Gelderland“ aan Jhr Dr C. G. C. Quarles van Ufford — Commissaris der Koningin in de provincie Gelderland — ter gelegenheid van de aanvaarding van het Bescherme-heerschap over de vereniging een vaas aangeboden, welke vervaardigd was door het keramisch bedrijf „Het Ambacht Haalderen“.

literaturopgave samengesteld door

N.V. MARTINUS NIJHOFF'S BOEKHANDEL EN
UITGEVERSMACHTSCHAAPLIJ, 'S-GRAVENHAGE
LANGE VOORHOUT 9

Cox & Warren: „Creative hands“	f 28,60
Fitzrandolph: „30 Crafts“	„ 4,20
Foreman: „420 handicrafts, illustrated in simple steps“	„ 9,50
„Handbook of handcraft“	„ 9,50
Knapp: „Design approach to crafts“	„ 15,75
Turner: „British craftmanship“	„ 13,25
de Lemo's: „Guatemala artcrafts“	„ 15,75
Christensen: „Index of American design“	„ 67,70
Baker: „Britain discovers herself“	„ 6,35
Jones: „Unsophisticated art“	„ 15,75
Vatter: „Handwerksbuch“	„ 5,65
Roemisch: „Ein Jahrtausend Deutsches Handwerkschaffen in Skandinavien“	„ 5,30
Schultz: „Die Frau als Handwerkerin“ (Die Frau im Handwerk, Heft I) Erfahrung, Tatsachen und Möglichkeiten“ ing.	„ 2,60
Linke: „Handbuch des Handwerks“	„ 9,55
Reuper: „Vorbereitung zur Gesellen- und Meisterprüfung“	„ 3,55
Möller: „Was jeder Handwerker wissen muss“, Vorbereitungsbuch zur Meisterprüfung ...	„ 3,90
Eikmeier: „Wie bereite ich mich auf die Meisterprüfung vor?“ Bearb. und hersg.v. Baxmann ..	„ 3,55
„Das Buch vom guten Handwerken, Ausgew. aus der abendländischen Literatur“ Gatz ...	„ 9,60

BEOEFENAARS VAN HET SCHEPPEND AMBACHT, DIE MOMENTEEL EXPOSEREN IN DE TOONZAAL
VAN HET CENTRAAL ORGAAN VOOR HET SCHEPPEND AMBACHT TE DELFT, OUDE DELFT 183b.

Batikwerk

Mej. M. Janssens Noordwijk

Beensnijwerk

B. Hylkema Bakkeveen
J. Hylkema Luinjeberd

Boekbinden

Mej. M. J. v. Rijn Bussum

Borduurwerk

Mej. B. v. Meijel Maastricht

Emaillé

Wolterman's Emaillkunstateliers . . Maastricht

Edelsmeedwerk

R. Arens Nijmegen
Mevr. Cath. Bogtman Hilversum
J. Bosman Delft
A. G. Paanakker Maastricht
C. Ronteltap Delft

Glas-in-lood

J. M. v. d. Pol Haarsteeg
P. v. Rossum Boxtel

Grafisch werk

M. v. d. Lans Den Haag

Handbedrukte stoffen

Mevr. E. Schuller Herbold Rotterdam
„t Seghel" Den Haag
Mevr. B. D. v. Voorts v. Beest Laren

Handweefwerk

A. Diepen Tilburg
Mevr. S. Feenstra Roosendaal
Mevr. B. Rinse-Klinkenberg Amsterdam
„t Schaepe" Laren
Mevr. M. van Verschuer Mook
Mevr. A. Vos-van Thijn Bussum
P. Persijn Beekbergen

Houtdraai- en snijwerk

Mej. H. Andringa Hilversum
J. Kikstra Leeuwarden
Mevr. E. Schuller Herbold Rotterdam

Keramiek

„Astra" Maastricht
A. Braat Roosendaal
A. L. Crèvecoeur Zwolle
„Het Edele Ambacht" Tegelen
„Het Ambacht Haalderen" Haalderen
Mevr. R. Hagendoorn Delft
D. Hofstra Makkum
Mej. L. Haring Den Haag
Atelier „St. Joris" Beesel

Gebr. v. Laere Cuyk a/d Maas
Atelier „Marian" Hilversum
Russel Tiglia Tegelen
„t Scherfke" Breda
Jkvr. N. Six 's-Graveland
J. F. Slot Epe
René Smeets Beers bij Cuyck
Atelier „Steyl" Steyl
Sticht. „Amb. en Kunstn.h. Volendam" . . Volendam
J. v. Stolk en S. H. Engelhard Nijmegen
J. Vermeulen en Zonen Zoeterwoude
J. v. Deventer Amsterdam
Mej. C. Tückermann Overveen

Koperdrijfwerk

A. Ernste Tiel
Jkvr. N. Six 's-Graveland

Kralenwerk

Mevr. M. Mol Hilversum

Kuipwerk

H. Hurkmans Uden

Lampen

Atelier Annie Kleber Amsterdam

Lederwerk

Mevr. M. Frank Bussum

Meubelen

W. Meeuwssen Den Bosch
A. H. Smeets Genneep

Poppen en speelgoed

Atelier Inge Addens Soest
Atelier „Dovina" Rotterdam
Mevr. V. Haverda De Bilt
J. Karels Volendam
Mevr. L. Vonk-Migchels Ureterp
Mevr. A. Vos-v. Thijn Bussum
Mevr. N. den Dreu Rotterdam

Rotanwerk

H. Lang en Zn. Ulfst
H. Rohe Noordwolde

Siersmeedwerk

E. H. Belkega Haarlem
„Het Edele Ambacht" Tegelen
H. K. Klück Rotterdam
J. van der Meijden Vught
L. Ringlever Rotterdam
J. de Swart Roosendaal
P. Verhoeven Geldrop
A. van Vught Mierlo

Handbeschilderde Textiel

Mevr. E. Schuller Herbold Rotterdam
F. P. W. de Witt Huberts Amsterdam

